

‘Zeeuwen zijn misschien een beetje onzeker’

Advocaat en cabaretier **Maikel Harte** (48) speelt in Zeeuws dialect de zalen vol en plat. 'Het wordt 'm niet als je in een kleine gemeenschap mensen afzeikt. Taalgrappen werken wel.'

Jelte Wiersma

Foto's Guido Benschop

Zittend op het terras van Brasserie Westbeer in Terneuzen zie je de wereldhandel voorbijtrekken. Het ene na het andere schip tuft over de Westerschelde van en naar de haven van Antwerpen. Op de praatstoel zit Maikel Harte, arbeidsrechtadvocaat bij De Rechter Advocaten in Terneuzen en een Zeeuwse beroemdheid als cabaretier die in dialect de zalen vol krijgt. Of de naam De Rechter Advocaten een grap is? 'Nee. De opa van een van de partners, Julie de Rechter, is het kantoor in de jaren dertig begonnen. De Rechter is een veel voorkomende naam in Zeeuws-Vlaanderen.'

Zeeuws-Vlaanderen, die strook Nederland ten zuiden van de Westerschelde, is zijn thuis. 'De rest van Zeeland noemt ons reserve-Belg. Maar volgens mij hoor je dat steeds minder. Ik ben in Amsterdam ooit eens uitgemeent voor Sudeten-Belg. Prachtig.' Hij lacht breeduit.

De geuzennaam 'reserve-Belg' verjaagt volgens hem door een curieuze dynamiek. 'Zeeuws-Vlaanderen is aan het verzeeuwen, verhollandsen én verbelgen. Dan zijn we weer wie we toch al waren. Een soort overlooppot.'

Dat vergt enige uitleg. Ten eerste de verzeeuwing. 'Er ontstaat een Zeeuwse

identiteit. Tot de jaren vijftig kon je alleen naar elkaar toe met een boot. Je had een eilandencultuur. De Sloedam, tussen Zuid-Beveland en Walcheren, was er toen al wel. Maar verder waren de Zee-landbrug, de Oosterscheldekering en de Westerscheldetunnel er nog niet.

‘Toen ik jong was, kwam ik nooit in Goes of Middelburg. Dat was anderhalf uur reizen. En als het mistig was, kon je niet terug. Bij windkracht 8 ook niet. Nu sta ik, komend vanuit Terneuzen, binnen een half uur in Goes of Middelburg. Vroeger was het bij ons alleen maar Vlaanderen. Gent, Brugge, Antwerpen. Mensen uit Terneuzen gaan nu een middagje winkelen in Middelburg.’

‘Cabaretier Bert Visscher heeft altijd een enorm decor, en die zegt nu: het Scheldetheater in Terneuzen is het grootste Zeeuwse theater, ik ga vijf dagen in Terneuzen staan. Alles wat in Goes en Middelburg woont, komt hier naar het theater of gaat hier naar het ziekenhuis. De kruisbestuiving is enorm toegenomen. Dat is eerder, denk ik, ook al gebeurt tussen Schouwen-Duiveland en Tholen. Door die dammen. Het is steeds meer een provincie aan het worden.’

Een jaar of tien geleden hing in Zeeuws-Vlaanderen de nieuw ontworpen Zeeuws-Vlaamse vlag nog volop uit. Harte ziet een kentering: ‘Ik zei het laatst tegen een gedeputeerde: volgens mij is de Zeeuwse vlag de Zeeuws-Vlaamse aan het verdringen. Ik reed gisteren mijn dochter naar een feestje in de polder, en dacht: hé, een Zeeuwse vlag. Zeeland wordt een identitaire eenheid. Al blijft het natuurlijk lastig, want Tholen is vanaf hier een uur rijden. Iemand uit Retranchement bij de grens en iemand uit Tholen, er zit nog wel een wereld van verschil tussen ze.’

Retranchement, de naam is gevallen. Het in 1604 door stadhouder Prins Maurits gebouwde vestingdorp moest de Spanjaarden van de zeearm het Zwin weghouden. Tegenwoordig wordt het overgenomen door Belgen, vandaar de verbelging. ‘Zeeuws-Vlaanderen is de groene gordel van Knokke. De huizenprijzen zijn hier lager dan aan de andere kant van de grens. In Retranchement speelt dat sterk. Belgen kopen daar huizen, maar hun kinderen gaan naar de lagere school en de voetbalclub in België. Dat is het verwijt, dat ze niet deelnemen aan de gemeen-

Maikel Harte (Terneuzen, 1976) is arbeidsrechtadvocaat en cabaretier. Hij woont in Terneuzen met zijn vrouw, stiefdochter en twee dochters. Harte maakt één voorstelling per jaar. Hij is columnist voor het regionale dagblad PZC.

schap. De bevolking blijft door import op peil, maar scholen hebben problemen.’

Zo verzeeuwd en verbelgd is Zeeuws-Vlaanderen tegelijk. En verhollandsen? ‘Economisch gezien begint de Belgische Randstad hier aan de grens bij Zelzate, tien, vijftien kilometer van Terneuzen. Hier wordt wel gezegd: als we bij België hadden gehoord, was het hier één grote parkeer- en voorsorteerplaats geweest voor de haven van Antwerpen. Of dat waar is, weet ik niet. Bij België kunnen we niet meer. Daar hoeft je niet over na te denken. Er is ook wel een identiteitsverschil. In België zie je veel meer dat hiërarchische, dat heb je hier niet.’

Hij hoort de culturele ambiguïteit bij zijn eigen kinderen. ‘Mijn stiefdochter had het niet, maar mijn dochters van twaalf en veertien wel: ze praten met een harde g en de Gooise r. Ik dacht: dit is blijkbaar de straf voor al mijn zonden. De man die iets probeert met dialect te doen heeft kinderen die zeggen: ik wil het niet hoor. Met die r. Ik dacht: wat heb ik misdaan! En die harde g komt hier ook in de mode, helaas. Dat is een klank van niks, die harde g. Dat is de Kinderen-voor-Kinderen-isering van Nederland.’

‘Maar we waren op vakantie met de caravan en er zaten mensen naast ons uit Drenthe. De moeder zei: let maar op, het trekt weer wat bij, dat is bij mijn kinderen ook aan het gebeuren. En dat is zo. Die r is er vanaf aan het gaan. En ze beginnen voor de grap Zeeuws te spreken. Met elkaar en met vriendinnetjes. Daar blijft wat van hangen.’

‘Die harde g is ook aan het verdwij-

‘Wat heb ik misdaan: mijn dochters praten met harde g en Gooise r’

nen. Mijn vrouw en ik waren vijftien jaar getrouwd, en mijn jongste dochter vroeg me: ben je nu gelukkig? Met een zachte g die bijna klinkt als een h. En dan ligt ze helemaal in een deuk. Als je ‘gelukkig’ uitspreekt met een zachte g of h, ben je toch gelukkiger dan wanneer je dat doet met een harde g?’

Harte is geboren en getogen in Terneuzen. Zijn vader was sportjournalist. ‘Hij is heel jong overleden, toen ik vier jaar was. Hij is verongelukt en ik heb het zien gebeuren. Hij deed aan wielrennen als hobby, kermiskoersen. En het was koers in Philippine. Daar was een mosselfeest met een mosselkoers, zeg je dan. En daarna drink je wat natuurlijk. Wij waren met de auto gekomen om te kijken. We reden terug en haalden hem in toen hij met een maat terug fietste. Dus ik was aan het zwaaien en hij ging een beetje gek doen naar mij. Alsof hij demarreerde. Toen belandde hij op de andere weghelft en kwam er net een auto aan. Hij werd aangereden door die auto terwijl ik achterom zat te kijken.’

‘Hij heeft nog negen maanden in coma gelegen maar uiteindelijk redde hij het niet. Dat was een drama, een trauma. Daar knap je niet meer van op. Maar om daar de conclusie aan te verbinden dat ik een moeilijke jeugd heb gehad... nee. Mijn moeder was een heel zorgzame en liefhebbende vrouw.’

Zijn vader kwam uit het Java, een

ruwe volksbuurt. Zijn moeder kwam uit een oud-gereformeerde familie. 'Toen mijn moeder mijn vader leerde kennen is ze uit de kerk gestapt, of gezet. Geloof speelde verder geen rol. Behalve als je bij oma kwam. Het was geen uitgesproken milieu. Braaf werken en verder niet al te gekke dingen. Hele dagen voetballen na school. Als er Tour de France was, gingen we dat naspelen en als er Wimbledon was, gingen we tennissen.

'Grensje was hier ook een populair spel, zo dicht aan de grens. Dan maakten we neppaspoorten en iemand speelde de douanier. En sommigen probeerden te smokkelen. Als je destijds de grens passeerde, ging je echt de grens over. En we hoorden verhalen van opa's die boter hadden gesmokkeld en hoe ze door douaniers werden achtervolgd. Dat sprak tot de verbeelding natuurlijk.'

Harte ging van de havo naar het hbo in Vlissingen en studeerde daarna rechten in Amsterdam. Daar wilde hij niet blijven. 'Ik vond het altijd wel prima hier. En ik wilde de advocatuur in en niet als jurist werken. Ik zag bij anderen die afstudeerden dat het lastig was werk te vinden als advocaat in Amsterdam. De stad was toen al een magneet, nu nog meer. En wonen was een ding. Je komt op een leeftijd dat je denkt: ik wil mijn kamer weleens uit.

'Het is nu een ramp, maar dat vond ik het toen ook al. En toen ik van Terneuzen naar Amsterdam ging, dacht ik: het gaat hier 24 uur per dag door. Maar het café ging dicht om één uur. Ik dacht ook: ik moet naar de Jordaan. Daar zitten de Amsterdammers. De eerste vraag toen ik een café inliep was (met kakstem): "Wat wil je drinken?" Alle Jordanezen zitten in Purmerend en Almere.'

Via via werd hij gevraagd om bij De Rechter Advocaten te komen werken, waar hij nu met vijf anderen partner is. Hij studeerde af in het arbeidsrecht. Hij werkt voor de helft in opdracht van bedrijven en voor de helft voor mensen in loondienst. 'Je moet dan kunnen denken vanuit de werkgever en ook vanuit de werknemer.'

Het arbeidsrecht is sterk veranderd sinds Harte afstudeerde. 'Tot 1 juni 2015 had je voor het ontslagrecht de oude kantonrechtformule. In de nieuwe formule is de transitievergoeding veel lager

dan in de oude. In die kantonrechtformule kreeg iemand die werd ontslagen geld mee op basis van het maandloon, het aantal dienstjaren en een correctieformule. Als iemand heel slechte dingen had gedaan, werd die correctieformule nul en had diegene niets. Of het werd 0,5. Maar het kon ook 1,5 of meer worden.

'Toen heeft de wetgever gezegd: dat betekent te veel vrijheid. Iedereen krijgt nu een transitievergoeding. Alleen bij ernstige verwijtbaarheid van de werknemer betaalt de werkgever niets. En alleen bij ernstige verwijtbaarheid van de werkgever betaal je een billijke vergoeding. De wetgever heeft gesteld: die billijke vergoeding is echt een muizengaatje. Dan moet er echt heel wat aan de hand

'We hoorden van opa's hoe ze boter smokkelden en werden achtervolgd'

zijn. Seksuele intimidatie, grensoverschrijdend gedrag en dat soort dingen.

'Wat je ziet, is dat die billijke vergoeding moeizaam wordt toegekend. Als ze al wordt toegekend. De bedragen bij ontslag waren door de kantonrechtformule best hoog. En er was heel veel speelruimte. Daardoor ging je erg vaak procederen. De transitievergoeding is veel lager. Die is het aantal gewerkte jaren maal eenzesde van het brutomaandsalaris per half jaar in dienst. We zitten al jaren in een krappe arbeidsmarkt. Dus veel werknemers zeggen: weet je wat, die transitievergoeding is misschien niet zo hoog, maar ik kom volgende maand wel ergens anders aan de bak. Daardoor is het aantal zaken teruggelopen.'

Cabaretier werd hij op curieuze wijze. 'Ik zat vroeger in een bandje dat zong in dialect. De Lamakettas. Dat betekent: laat maar, ik heb het al. Daar stopte ik mee toen ik in Amsterdam ging studeren. Toen ik terugkwam, hielden we een reünieconcert. Dat sloeg lokaal erg aan. Ik ging steeds meer lullen tussen de liedjes door. We kwamen terecht op een Zeeuwse avond in het theater en dat vond ik fantastisch. We stopten met de band en ik dacht: goh, ik wil het weleens proberen. Dat was in 2007. Het leek me een leuke uitdaging, iets creëren. En het is leuk als mensen lachen, e?'

Hij lacht luid. De vragende 'e' komt

vaak terug in het Zeeuws. 'Een Zeeuw is misschien een beetje onzeker. Mensen zeggen: lekker weer e? In plaats van: ik vind het lekker weer. Ze zoeken bevestiging. Ik heb dat niet, maar zie het wel bij mijn moeder en tantes. Gezellig e? Maar je vindt het toch gezellig? Zo zitten ze dan bij elkaar.'

Of er iets van Zeeuwse humor bestaat? 'Als die er al is, gaat het om dialectgrappen. Dat is wat mensen bij mij leuk vinden. In landelijke cabaretkringen is het volgens mij taboe om taalgrappen te maken. Ik heb weleens begrepen dat het een inferieure manier van grappen maken is. Ik vind ook dat er weinig taalgrappen worden gemaakt. Herman Finkers doet het. Dat is een Twent. Die is ook met dialect opgegroeid.'

Hartes humor is als die van Finkers: liefdevol, zachtaardig. 'Het wordt 'm denk ik ook niet als je in kleine gemeenschappen mensen afzeikt. Taalgrappen werken wel.'

Het eenwordingsproces van Zeeland uit zich ook in taal. 'Ik heb het idee dat de verschillen vervagen en dat we naar een soort algemeen beschaafd Zeeuws op weg zijn. Waarbij de ruwe kantjes verdwijnen. Dat is heel jammer. Je wilt niet naar een dierentuin met allemaal dezelfde dieren.'

Zijn succes verklaart hij uit het gebruik van dialect. 'De taal is iets eigens, iets verbindends. Zo van: dit is iets van ons. Dat is de belangrijkste reden, daar ben ik van overtuigd.' Of het Zeeuws overleeft, betwijfelt hij: 'Het moet uit de mensen zelf komen. Op Omroep Zeeland hoor je nooit dialect. Dat kan toch niet?'

Nationale ambities heeft hij niet. 'Ik ga wel in Ooltgensplaat optreden, op Goeree-Overflakkee, Zuid-Holland. Dat is al heel exotisch voor mij.'

Zijn oriëntatie is eerder zuidwaarts. 'Gent is twintig minuten van hier. Ze hebben daar het Schuine Liedjesfestival. Daar doet de burgemeester ook aan mee. Zonder gezeik zoals over de premier van Finland die een feestje had.'

Het wat mildere Belgische leven trekt hem. Hij moest als advocaat-stagiair eens een dag meelopen bij het Openbaar Ministerie. 'Er was een Belg die beschenken had gereden. Hij snapte er helemaal niets van. Al die toestanden met de politie en rechtbank. Hij zei: (Harte met Vlaams accent) "Maar meester, ik had alleen bourgondisch gegeten. Hoe durven ze!" Hij lacht.